

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

לא

עין משפט ג'ר מצוה

זה אומר של אבותי. היה הקרקע והרי היא שלי זה אומר כו'. עובדא הוה כדמוכח לקמיה: אמר רבה מה לו לשקר. לזה המחזיק צמאי דטוען דשל אבותיו וירשה מהם אי צעי אמר כו' והלך צמאי מיגו מהימניני ליה: אמר ליה. תלמדו אציי מה לי לשקר כו' כלומר על ידי האי מיגו דמה לי לשקר לא יזכה בקרקע שהרי עדים מכחישים את דבריו שאומרים של אבותיו דלדך היא וגם תזקה אינה כלום שהרי אין עמה טענה כי אם טענת שקר. והלכה כצאי שהרי רבה הודה לו כדמוכח ואזיל: דבר איז אין כו'. דמשום שהיו מפסקין אותו כצאי הולך לחזור ולטוען כן. דיקא נמי דקאמר גמרא אמר ליה אציי ולא קאמר אציי אמר: דבר א"ל הווא דליתני עדי חוקה לאציי (א) דסמין (ב) ענה כדצבתי. היימא סוקין ומצבתי על קרקע זו כאלו היא של אבותי לפי שהחזקתי בה בשופי וצדדים וקניניה מאבותי. וצעי גמרא טוען וחזר וטוען יכול אדם לטוען צבית דין וטוען דברי דמהימניני ליה לראשונים: עולה אמר טוען וחזר וטוען. טוען צבית דין מה שהוה רוצה וחזר אחרי כן לטוען דברים אחרים לתוך דברים הראשונים אע"פ שמכחשם קאת צוהו) שזר וטוען האי דלמר דלצבתי דסמין עלה כדצבתי: ומודי עולה. אף על גב דמהימניני ליה להאי דטעין אין דלצבתי היא אי כו' שאם טען מתחילה ופירש על אבותיו ולא של אבותי דלני חזר וטוען טענה זו דסמין עלה כדצבתי שהרי עוקר לגמרי דברים הראשונים וכן הלכה דפסקין לקמן כעולה: ומודי נמי עולה על הוה היא היכא דהוה אציי צבית דברי הראשונים ולא עול אחר שילא מצית דין חזר לטוען חזר וטוען היכא דמכחשן קאת: טעניה אגמריה. ארבינו קורבני: ומודי נהרדעי. צוה טען מתחילה של אבותי וחזר וטוען של אבותי דלצבתי עליהן וכיון דהחזיק בה שלש שנים מוקמינן לה צבית דחוקה שיש עמה טענה היא דמה לו לשקר דאי צעי אמר מיגו וצבתי ואכלתי שני חוקה כי אמר נמי של אבותי שלקחתי דלצבתי עדי אציי (א) דגבי יורש קיימא לן לקמן צפירקין [מא]. דלן ריך טענה מאחר שהחזיק בה שלש שנים הריחף היתה של אציי אצל ראייה צעי שהחזיק בה אציי יום אחד הכא אין ריך להציא עדים שהחזיק בה אציי כלל שהרי זה טען טענה גמורה וחוקה שיש עמה טענה היא: ומודי נמי נהרדעי כל היכא דישפעי מילי מאצראי לני דינא. קודם שטען כלום צב"ד ולא טען מה שהוא טוען עכשו צב"ד ואתא לני דינא (א) לטוען טענות שעוקרות לגמרי את הראשונות דחזר וטוען: דלא מגלי טעניה. שלא ילמד מהימניני ויתן לבו מתחלה קודם שיצאו לבית דין להשיב עליהם וכן הלכה. (א) טענת צב"ד אצל טען צפירוס בפני עדים מוח' צב"ד חייב אני מנה לפלוגי הרי הודה לו ושזו אינו יכול לכפור צב"ד: ומצירא לי דחזר וטוען. כלומר אף נמי נהרדעי אף ופליגנא עלייהו דנהרדעי: והלכא הוור וטוען. מיקון לשון הראשון אע"פ שמכחשם קאת הואיל ואינו עוקר לגמרי כדלעיל: וזה אומר של אבותי. ואכלתי שני חוקה אותו שלש שנים שאמת טוען אציי אכלתי ולא אתה: והאי אייתי סהדי דלצבתי שני חוקה. איתן שלש שנים עלמנן שהעידו אלו הראשונים עליהם וצאו אלו המכחישים: עדות שניה של אכלתי והרי מכחישים את אלו זה אצל עדות דלצבתי דלא תמכחשת עדותן קיימת ומוקמינן צבית: הא עדות מוכחשת היא. כיון דלני צ' כמות מכחשות זו את זו אמת מהן פסולה לכל עדות שצב"ד אציי שאלן לזכר אציי שאלן ענה טענה, והכי הלכתי (א).

ג'הות הב"ח

(א) גמ' זה אומר של אבותי ואכלתי שני חוקה וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי: (ב) שם אין דלצבתי היא רובינתה מיגויהו והאי דלצבתי לן: (ג) שם אצראי לבי"ד ולא טען: (ד) שם זה אומר של אבותי ואכלתי שני חוקה וזה אומר של אבותי ואכלתי שני חוקה הא אייתי סהדי דלצבתי היא והאנל: (ה) שם והוא עמות: (ו) הרשב"ם ד"ה דמין לי עלה וכו' וצעי דלמרא טוען וחזר וטוען יכול אדם לטוען צבית דין וחזרו אחרי כן ולטוען דברים אחרים לתוך דברים וכו' עלה כדצבתי סהדי והאי צ"ל ד"ה עולה אמר טוען וחזר וטוען טוען הוא צב"ד מה שהוה רוצה וחזר וטוען ולקח את דבריו טוען קמא לאו דריבוי הדא לא פליגי אלא חזרו וטוען הס' דלצבתי צ"ל ליה אינו חזר וטוען שהרי סתור את דברים הראשונים הס' דלצבתי מ"ה ומודה עולה אציי: (א) ד"ה ומודי נמי נהרדעי וכו' לני דינא וטען טענות: (ב) ד"ה לני מגלי וכו' וה"מ דטוען דמין טענה עולה אמר רבי ולישנא דהי טענה דכחא תמוש דעד וזמס מיוס הוא ואין לך בו אלא:

מוסף רש"י

האי אייתי סהדי דאכלתי היא. עד יום מותם ומשילם לא מנכו לאתווי על זה השני (קוה) לטענה. מה לו לשקר. לא שיש לו עדי חוקה נמצא דטען דשל אבותי היא, אי צעי הוה א"ל להאי שיש לו עדות וזו אמת מיקו וצבתי ואכלתי שני חוקה הלך מיגו דלני דינא לא יזכה טענה זו והוא לא משל טען, כי טען נמי של אבותי אע"פ דמכחש לו עדים מהיקו (א). מה לי לשקר במקום עדים אי אגמרינן כלומר לא טענה שאדם טוען, כגון זה שאמר של אבותי ואתה רוצה לקיימה על ידי מה לי לשקר וטענה זו מכחשת עדים כי היא, לא מהימניני ליה. שהרי הדין מעידים שטעמו שקר והיך קיימנו על ידי מה לי לשקר, הלא ודאי משקר הוא וחוקת הלש שיש אינה כלום דהוה לה חוקה שאין עמה טענה, והכי הלכתי (א).

רבינו גרשום

אמר רבא למה לו לשקר להאי מחזיק אי בעי למיטר ליה מיגו ובינתה ואכלתי שני חוקי הואיל שיש לו עדים שאכלה שני חוקה ולא מצא איש מבחש ליה: מה לו לשקר במקום עדים. היכא דרשמי מעידים דשל אבותיו והוא דין חזר וטוען ומיגו ובינתה והיא דקאמר דאבותי הוה דסמין עלה כדאבותי כלומר מוכחש וסמין הייתי עליה כמו שאם היתה של אבותי מאחר שקניניה מוח' טוען חזר וטוען אי לא. כלומר מאחר שטען וחזרה טענה אחת וירשה טענה וחזר וטוען טענה אחרת יכול לא. עולה אמר. כל כי האי נוטא שטוען מיגו טענה ראשונה ומתקנה ואינו מכחישה מהכל יכול לחזור ולטוען ולא אמרינן הואיל שטען שוב אינו טוען: ומודי עולה. לנהרדעי היכא דאמר מעיקרא של אבותי היה ולא של אבותי ולצבתי הוור וחזר ואמר אין דאבתך היא ודאמר של אבותי דסמין לי עלה כדצבתי דאינו טוען וחזר

אבל שית אין לך מוחאה גדולה מזו: (א) זה אומר של אבותי (א) וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאכלתי היא והאי אייתי סהדי דאכלתי שני חוקה (א) אמר רבה מה לו לשקר אי בעי א"ל מיגו וצבתי ואכלתי שני חוקה (א) א"ל אבוי (א) מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן הדר א"ל אין דאבתך היא וצבתי (א) מיגו והאי דאמרי לך דאבתך דסמין לי עלה כדאבתך טוען וחזר וטוען או אין טוען וחזר וטוען עולה אמר טוען וחזר וטוען נהרדעי אמרי אינו טוען וחזר וטוען ומודי עולה היכא דא"ל של אבותי ולא של אבותך דאינו טוען וחזר וטוען ויהיכא דהוה קאי בי דינא ולא טען ואתא מאבראי וטען אינו חזר וטוען מאי טעמא מענתיה אגמריה ומודי נהרדעי היכא דאמר ליה *של אבותי שלקחתי מאבותך דחזר וטוען ויהיכא דאישתעי מילי אבראי (א) ולא טען ואתא לבי דינא וטען דחזר וטוען מאי טעמא עביד איניש דלא מגלי מענתיה אלא לבי דינא אמר אמימר אלא נהרדעא אלא וסבירא לי דטוען וחזר וטוען והלכתא טוען וחזר וטוען: זה אומר של אבותי (א) וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי סהדי דאכלתי שני חוקה והאי אייתי סהדי דאכלתי שני חוקה אמר רב נחמן יאוקי אכילה לבהדי אכילה ואוקי ארעא בחזקת אבהתא א"ל רבא (א) הא עדות מוכחשת היא אמר ליה נמי דאיתכחש באכילתה באכילתה

אבל אכלתי שית שנינו כו'. הקשה ר"י בר מרדכי אפי' לא אייתי סהדי אלא דלכלה שלש שנים יהא נאמן לומר לקחתי קודם מיגו צמיו דאי צעי אמר מיגו וצבתי ואומר ר"י דלן זה מיגו דמעיקרא לא יטעון כלל מיגו וצבתי דלן יודע אם יש לזה שטר שקנאה ממנו: אמר רבה מה לו לשקר. רבה גרסינן דאציי ורצא אמרי לקמן (דף ג:) דלא צבירא לכו הא דרז חסדא דמה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן: מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן. א"ל אמרינן. מימה לרצב"א אלא הוה צמקוס עדים נימא של אבותי היתה יום אחד ונאמר שלקחה מאבותיו דהא טוענין לירוש ומיהימנין ליה צב"א דקאמר שאבותיו דרו צו יום אחד צמיו דאי צעי אמר מיגו וצבתי (א) ולקמן נמי (א) דקאמרי נהרדעי דליכא דלמר של אבותי שלקחה מאבותי דחזר וטוען הא אפילו לא יטעון שלקחה אלא אמר שדרו זה יום אחד אן טענין ליה ואומר צבתי יחקך דשל אבותי משמע שהיתה מעולם של אבותי ולא שלקחה עד שיפירש דצב"ד (א) ולקמן דנקט שלקחה לא שפירש שטען שדעת שלקחה אלא של אבותי שראוי שדרו זה יום אחד על כן אי רוצה לזכות דשנא לקחה (א) אבותי צמטפט וטוענין לירוש: ומודי נהרדעי היכא דאמר שלקחה כו'. מספקא לר"י היכא דנפיק לצב"א וחזר ואתא לצ"ד אי מני למימר הכי: אמר ליה רבא והא עדות מוכחשת היא. מימה אלא הוה אציי עדות מוכחשת והא רצא אית ל' צמרוצה (צ"ק ד' עב: וסע ד"ה רצא) וצ"פ זה צורר (פסגדרין דף מ. וסע ד"ה רצא) דעד וזמס מנאן ולהבא הוה נפסק ולא מפסק אלא משעה דאתכחשו ואית לן למימר אכילתה דאתכחשו אתכחשו

לא צבתי דלא אתכחשו לא אתכחשו ועל הגניבה ועל הטיביחה לרצא כיון דמהימנין שעתא דקא מיתזמי הוה דקא מיתפלי אטיביחה דאיתזום איתזום על הגניבה דלא איתזום איתזום וללישנא דהוי טעמא דרצא (א) משום דעד וזמס חידוש ואין לך אלא משעת חידוש ניחא (א) אלא ללישנא דמפרש טעמא דרצא משום פסדא דלקוחות ה"נ נהימנינו ואפילו היכא דליכא פסדא דלקוחות לא מיתפסק למפרש אפילו להאי לישנא (א) מדצעי הוה מאי איכא צב"א היא לישנא להאי לישנא ולא קאמר איכא צביתיהו היתם אלא פסדא דלקוחות ועוד קשיא דקאמר בצמון אצב"א דרז חסדא כולי עלמא לא פליגי משמע דרז נחמן לא מני סבר צבוס ענין כרז חסדא דחשיב להו סהדי שקרי ומנא ליה דלמא סבר רב נחמן דמכחשן ולהבא הוה נפסק ומיהו הא איכא למימר משום דלא קיימא לן כרצא צב"א ונאכלה דסוגיא דהכא כהיא לישנא חידוש אבל ללישנא דפסדא דלקוחות סבר דלא אמר ליה רצא לרז נחמן מעולם הכי ורביצ"א פסדא דלא דמי דהוה אצב"א דמרוצה דהתם גניבה וטעיה תרי מילי נינהו (א) ולהכי אגניבה דלא איתזום לא איתזום כיון דלרצא הוה נפסק אלא הכא כי איתכחשו אכילה איתכחשו נמי אצב"א דלצבתי אלא אכילתה לא מהני דהוי מוקמינן צב"ד דאית ליה סהדי דלכלה שני חוקה דנאמן לומר היתה של אבותי יום אחד צמיו דאי צעי אמר מיגו וצבתי (א) ומיהו אכתי דחשיב לה גמרא כעדות אחרת לא אמי שפיר:

אמר רב נחמן. עדות דלכילה צב"א דלוקי עדות של אכילה כנגד עדות מוכחשת דלא תמכחשת עדותן קיימת ומוקמינן צבית: הא עדות מוכחשת היא. כיון דלני צ' כמות מכחשות זו את זו אמת מהן פסולה לכל עדות שצב"ד אציי שאלן לזכר אציי שאלן ענה טענה, והכי הלכתי (א).

לבי דינא וטעין טענה אחריתי דבעי למיפטר נפשיה דאינו חזר וטוען: טענתיה אגמריה. של שקר: ומודי נהרדעי היכא דאמר מעיקרא של אבותי שלקחה מאבותי ולחזר חזר אין דאבתך וכו' וטוען וחזר וטוען דמיעין טענה ראשונה היא: אבאבראי ליה לביית דין בפני שאר אנשים ולא טען בפניהם מה שהיה טוען כפי דין: אבא אמרינן אבא נהרדעי טענה דלעיל אלא סבירא לי דטוען חזר וטוען ובלבד שהיה טוען מיגו טענה ראשונה. אוקי עדי אכילתה בהדי עדי אכילתה הואיל דמכחישינן אלו את אלו באכילה ולא תסמךן על עדי חוקה: ואוקי ארעא בחזקת האי דאיתני עדים דאבותיו הוה: הא עדות מוכחשת היא. דכבר איתכחש דאין סהדי אבתי אכילה שני חוקה: היא.

כו א ב ג מ"י פט"ו מהל טוען הלכו ו פמט עשין לה טועש"ע ח"מ סי' קמו סעיף כ"ד: כו ד ה ט"ו ש"פ ו"פ ש"ס הלכה ט סמנ ש"ס טועש"ע ש"פ פ ס"א: כז ו מ"י ש"ס פט"ו הלכה ט טועש"ע ח"מ סי' קמו סעיף כ"ג:

ג'ליון הש"ס

נמרא של אבותי שלקחה מאבותי. עיין לקמן דף נג ע"ב מוספות ד"ה דברים:

מוסף תוספות

א. שאילו לא השיב לו כלום עד שראה שטרו היה כאן מיגו אבל כבר טען שלקח מיקב קודם שראה שטרו של זה והאין היה לטען באותה שעה מיגו וצבתי והוא אי ראה זכורו ואילו אין לו בה כלום ריבא מי שמכרה לו וצבתי ממנו והאין יניח הודא מפני הספק אן זה מיגו. פט"ו. ב. דהא אמרינן בסוגיין דקיימא אהך עובדא ומודי נהרדעי היכא דאית של אבותי שלקחה מאבותי דטוען וחזר וטוען וכו' חזר וטוען מאי מהני הא מחבשי ליה סהדי אלא ודאי דמכחשת העדים סתם דשל אבותיו של מצרער היתה עסקין. ר"ן. ג. דלישנא דקאמר של אבותי ולא קאמר מאבותי ירשתיהו מסתמא משמע דאבותי משנים קדמוניות. פט"ו. ועיין צב"ד וכו'. ד. ולא טענין לימי רבר שאינו מוכחשן מתוך הלשון אצ"פ שהוא בצב"ד יכול לתקן טענתו אין לא טענין ליה כי היכי דאמרינן לקמן (ע:) דלא טענין ליה נאטו משום דלא שכיח אצ"פ שהוא יכול לטעון כן. ש"מ. ט. ו. אצ"פ דחידושהו לאו פסוליה הוא אלא וכו' [ה] חידושהו. דסמך על אלו יתור מאלו וכו'. ז. כיון דחידושהו בהו רומנא אין לו אלא מה שמצוי בו. מנ"ץ. ח. דכיון דאכשירינהו רבון, לכל מילי אכשירינהו. מנ"ץ. ט. ה"ם שני עדינות חלוקות על שני חובינן חלוקין דבגניבה מחיבין קרן ופסל ובטביחה ארבעה וחמשה. יצ"פ. י. ו[ה]כלל עדות אחת היא ועדות שנכתבה בקצתה נכתבה כולה. טע"ח.

רבינו גרשום (המשך)

וטוען דלא טעין מיגו טענה ראשונה דמעיקרא טענה של אבותי היתה ולא של אבותי: והיכא דקאי בבי דינא ולא טען טענה דבעי למיפטר נפשיה מבי דינא ונפק לבראי וחדר אתי ומודי נהרדעי היכא דאמר מעיקרא של אבותי שלקחה מאבותי ולחזר חזר אין דאבתך וכו' וטוען וחזר וטוען דמיעין טענה ראשונה היא: אבאבראי ליה לביית דין בפני שאר אנשים ולא טען בפניהם מה שהיה טוען כפי דין: אבא אמרינן אבא נהרדעי טענה דלעיל אלא סבירא לי דטוען חזר וטוען ובלבד שהיה טוען מיגו טענה ראשונה. אוקי עדי אכילתה בהדי עדי אכילתה הואיל דמכחישינן אלו את אלו באכילה ולא תסמךן על עדי חוקה: ואוקי ארעא בחזקת האי דאיתני עדים דאבותיו הוה: הא עדות מוכחשת היא. דכבר איתכחש דאין סהדי אבתי אכילה שני חוקה: היא.